

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

České Budějovice
2010

Prevence kriminality a její specifikace při mimořádné události

Bakalářská práce

Autor: Jiří Košina

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jan Kulhan

Datum odevzdání: květen 2010

ABSTRACT

A topic of the thesis is „*Prevention of a crime and its specifications at the emergency*“, above of all for its social topicality. The world is evolving, globalizing, emergencies like, for example, natural disasters in the form of floods, overflows or storms do not remain away from any continent or country. Also in the Czech Republic we already solve similar situations, so I tried to map existing and by laws set preventions in my thesis, especially at the Integrated – Rescue System and its factual and real use and an impact on the emergency.

The thesis is particularly an account of the implemented prevention at the Integrated Rescue System, specially its specific settings at the Czech Police, Fire Brigade and marginally at the Emergency Medical Service and also jointly implemented or different procedures and their results mainly in the South Bohemian Region. There were described benefits of the prevention in several levels at the emergency, they were also analysed and evaluated, above all a mitigating of harmful effects.

In the bachelor thesis there are also some emergencies regarding to the fact how much the realized prevention affected the course of the emergency and its harmful consequences, when the properly applied prevention could not prevent the event, which was its main goal. By the help of questionnaires there was mapped a civil usability of current preventive measures, realized mainly by the Integrated Rescue system and primarily in many levels by the Czech Police, which solves the crime prevention.

The actual questionnaire research was compared with an analysis of the existing and realized preventions, first of all by the Integrated Rescue System. The questionnaire survey answered the question whether a majority of respondents had basic preventive advices and recommendations available and how they applied them in a direct confrontation with the event.

In the conclusion, the thesis reviewed a realized range of the prevention across departments of the Integrated Rescue System and a hypothesis was evaluated.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Prevence kriminality a její specifikace při mimořádné události“ vypracoval samostatně a použil jsem pouze literatury uvedené v seznamu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 25. dubna 2010.

Jiří Košina

Poděkování

Dovoluji si poděkovat JUDr. Janu Kulhanovi za odborné vedení, cenné rady, podněty a návrhy při zpracovávání mé bakalářské práce.

Zároveň si dovoluji poděkovat Preventivně informačnímu oddělení Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje za poskytnutí materiálů a odborné rady.

OBSAH

1	EXISTUJÍCÍ A REALIZOVANÁ PREVENCE V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY, PŘEDEVŠÍM V RÁMCI INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU A MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST	8
1.1	Prevence a její důležitost.....	8
1.1.1	Co je to prevence kriminality.....	9
1.1.2	Struktura a organizování prevence kriminality v ČR.....	10
1.1.3	Prevence kriminality v rámci resortu MV a PČR.....	11
1.2	Co je to mimořádná událost.....	12
1.2.1	Nejčastější mimořádné události.....	14
1.2.2	Jihočeský kraj a řešené mimořádné události.....	15
1.3	Integrovaný záchranný systém.....	16
1.3.1	Pojem a historie IZS.....	16
1.3.2	Složky IZS.....	17
1.4	Prevence realizovaná jednotlivými složkami IZS.....	19
1.4.1	Prevence v podmínkách HZS.....	19
1.4.1.1	Požární prevence.....	19
1.4.1.2	Další realizovaná preventivně výchovná činnost HZS s ohledem na její použitelnost při mimořádné události.....	21
1.4.2	Prevence v podmínkách Policie České republiky.....	23
1.4.2.1	Úloha policie v programech prevence kriminality na krajské i městské úrovni.....	24
1.4.2.2	Konkrétní preventivní aktivity Jihočeské policie.....	25
1.4.2.3	Realizovaná preventivně výchovná činnost PČR, použitelná při mimořádné události.....	27
1.4.3	Prevence v podmínkách zdravotnické záchranné služby.....	32
1.4.3.1	Konkrétní preventivní aktivity zdravotnické záchranné služby.....	33
1.4.3.2	Český červený kříž.....	34
2	ANALÝZA EXISTUJÍCÍ PREVENCE VE SLOŽKÁCH IZS A JEJÍ VYUŽITELNOST PŘI MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI S OHLEDEM NA PREVENCI KRIMINALITY	36

2.1	Reálné případy mimořádné události a jejich analýza.....	38
2.1.1	Dopravní nehoda.....	38
2.1.2	Požár.....	39
2.1.3	Živelná pohroma.....	40
2.1.4	Analýza reálných případů s ohledem na využití prevence kriminality při mimořádné události.....	41
3	DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM.....	42
3.1	Metoda a oblasti analýzy – důvody a předpoklady.....	42
3.2	Dotazníkový výzkum – hodnocené oblasti - struktura dotazníku.....	43
3.2.1	Záměr výzkumu a struktura dotazníku.....	43
3.2.2	Věkové, pohlavní a vzdělanostní zastoupení respondentů.....	44
3.2.3	Absolvování základní vojenské služby a jiného výcviku.....	44
3.2.4	Absolvování preventivního programu, kurzu či získání informací ve vztahu k mimořádné události.....	45
3.2.5	Účast při mimořádné události.....	45
3.2.6	Uplatnění znalostí a informací z preventivních aktivit.....	45
3.2.7	Mimořádná událost a zmírnění škodlivých následků.....	46
3.2.8	Zhodnocení dotazníkového výzkumu.....	46
4	ZHODNOCENÍ ZVOLENÉHO TÉMATU I HYPOTÉZY A PŘÍNOS PRÁCE.....	48
5	PŘÍLOHY 1 – 5.....	50
6	VÝKLADOVÝ SLOVNÍK.....	55
7	POUŽITÁ LITERATURA.....	56

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolil téma *„Prevence kriminality a její specifikace při mimořádné události“* a to především pro jeho společenskou aktuálnost. Svět se vyvíjí, globalizuje, mimořádné události jako například živelné katastrofy ve formě povodní či záplav nebo vichřic se nevyhýbají žádnému kontinentu či zemi. Také v České republice již řešíme podobné situace. Pokusil jsem se tedy ve své práci zmapovat existující a zákony nastavenou prevenci, především u složek integrovaného záchranného systému a její faktické i reálné využívání a dopad při mimořádné události.

Obsahem práce je především popis realizované prevence u složek integrovaného záchranného systému (dále IZS), zvláště její konkrétní nastavení u Policie ČR, Hasičského záchranného sboru a okrajově zdravotnické záchranné služby a také společně realizované i rozdílné postupy s jejich výsledky, především v Jihočeském kraji. Popsán, analyzován a hodnocen je také přínos prevence v několika rovinách při mimořádné události, zvláště při zmírňování škodlivých následků.

V bakalářské práci je dále popsáno několik mimořádných událostí s ohledem na skutečnost, jak mohla ovlivnit, či ovlivnila realizovaná prevence průběh mimořádné události a její škodlivé následky, když už řádně aplikovaná prevence nedokázala události předejít, což je jejím hlavním cílem. Pomocí dotazníků byla zmapována občanská využitelnost současných preventivních opatření, realizovaných především složkami IZS a hlavně v mnoha rovinách Policií ČR, která především řeší prevenci kriminality.

Vlastní dotazníkový výzkum byl porovnán s analýzou existující a realizované prevence, především složkami IZS. Dotazníkový průzkum odpověděl na otázku, zda má většina dotázaných k dispozici základní preventivní rady a doporučení, a jak je uplatňuje při přímé konfrontaci s událostí.

V závěru práce je zhodnocena realizovaná škála prevence napříč složkami IZS a vyhodnocena hypotéza: *„Je shodně nastavena, realizována a občany využívána prevence, především složek IZS, pomáhá konkrétně prevence kriminality při snižování škod způsobených mimořádnou událostí, podílí se prevence na snižování nákladů při odstraňování škod způsobených mimořádnou událostí?“*

1 EXISTUJÍCÍ A REALIZOVANÁ PREVENCE V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY, PŘEDEVŠÍM V RÁMCI INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU A MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST

1.1 Prevence a její důležitost

V zahraničních zpravodajstvích renomovaných světových televizních agentur vidíme reakce zemí a lidí, které mimořádná událost zasáhla. Sledujeme množství nevládnutelných emocí jako překvapení, strach, vztek, nepochopení a bezmoc. Vnímáme, že většina lidí je při mimořádné události v postavení „utrženého člunu, plovoucího v rozbouřené řece“. Lidé jsou ve velké většině unášeni během události. Pravděpodobně nevědí, co mají, či mohou dělat, aby svoji situaci zmírnili, neví jak se zachovat, co udělat pro zmenšení následků mimořádné události. Zcela jistě se ptají, co mohli udělat pro to, aby situace nenastala, co měli udělat, aby minimalizovali její následky? Zde je tedy místo pro prevenci a její nezastupitelnou roli.

Podle Ministerstva vnitra a Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti ... (2009) **je prevence v republice** politickou ofenzivní strategií kontroly kriminality, nebo také nastavenou a realizovanou eliminací sociálně patologických jevů. Tato státem řízená preventivní politika zahrnuje orgány činné v trestním řízení, složky integrovaného záchranného systému, orgány veřejné zprávy, zájmová sdružení občanů, církve, neziskové organizace, podnikatelské subjekty i jednotlivé občany.

Prevenčí v obecné rovině samozřejmě rozumíme předcházení všem negativním jevům, které společnost vnímá a nepřeje si je. Preventivní působení se realizuje vhodně nastaveným souborem opatření k eliminaci a zmírnění negativních projevů. V každém roce ukládá vláda usnesením vlády České republiky ministru vnitra řešit problematiku prevence v ČR v rámci odpovědnosti za oblast vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku a také předkládat vládě a Poslanecké sněmovně zprávu o vývoji této situace za

předcházející rok ¹. Usnesení vlády je základním dokumentem řešící problematiku prevence kriminality.

1.1.1 Co je to prevence kriminality

Prevence kriminality, podle tiskové zprávy Republikového výboru pro prevenci kriminality ze dne 4. 3. 2010, je soubor nerepresivních opatření, které vyvíjejí veškeré zúčastněné organizace jak státního, tak nestátního sektoru. Všechna opatření směřují k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Patří sem také všechna opatření, která snižují rozsah a závažnost kriminality i jejích následků.

Jedná se především o opatření sociální prevence, situační prevence, informování veřejnosti o možnostech ochrany před následky nebo působení negativních událostí. Preventivní přístupy a působení se doplňují v primární, sekundární a terciální prevenci. **Primární prevencí** rozumíme výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Do této kategorie spadají veškerá preventivní doporučení či opatření, která mají vliv na chování občanů při řešení mimořádné události i jejích následků. **Sekundární prevencí** rozumíme práci s rizikovými skupinami osob a jednotlivci, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou oběťmi nebo pachateli trestné činnosti. **Terciální prevence** spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob jako například nabídnutá rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství². Představme si například recidivistu řidiče opakovaně řídícího motorové vozidlo pod vlivem alkoholu, který již několikrát v podnapilém stavu způsobil závažnou dopravní nehodu. Vhodné a cílené preventivní působení na tohoto člověka bude pravděpodobně eliminovat a minimalizovat riziko vzniku závažné dopravní nehody s vážnými následky nejen na majetku, ale i na zdraví a životě osob.

---

1) - Usnesení Vlády ČR ze dne 4. 5. 2009 č. 593

2) - Bezpečnostní strategie České republiky, Praha 2003.

1.1.2 Struktura a organizování prevence kriminality v ČR

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních. **Meziresortní čili centrální úroveň** vytváří a koordinuje preventivní politiku státu mezi jednotlivými ústředními orgány státní správy a to pomocí Republikového výboru pro prevenci kriminality, který plní na centrální úrovni ústřední metodickou a koordinační roli. Je zřízen při ministerstvu vnitra. Úkoly související s činností republikového výboru plní Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra. **Resortní úroveň**, na které se podílejí ústřední orgány jako Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo obrany, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo financí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Nejvyšší státní zastupitelství, Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Rada vlády pro záležitosti romské komunity, a řeší spolupráci v rámci jednotlivých ministerstev. Klíčová je **místní úroveň** prevence, která je mimo jiné nejúčinnější, propojuje místní orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a instituce v obci působících³. Hlavními aktéry na úrovni krajů, měst a obcí jsou příslušné komise prevence kriminality a jmenovaní manažeři prevence kriminality. Krajský manažer prevence kriminality je také především kontaktní osobou pro Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra, Policie ČR a městské manažery prevence kriminality.

Podstatou všech těchto programů je co nejlepší součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních organizací. Rozsah a záběr programu vždy odpovídá místní situaci v oblasti aktuálního vývoje sociálně patologických jevů. Je samozřejmě podmíněn i potřebami, zájmem a schopnostmi lidí, kteří jej realizují, či potřebují a ovlivněn je také dostupností finančních prostředků. Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva.

Cílem preventivní politiky státu je snižování míry a závažnosti trestné činnosti a zvyšování pocitu bezpečí občanů. Odpovědnost za vytváření této preventivní politiky státu má republikový výbor pro prevenci kriminality v gesci Ministerstva vnitra ČR. V současné době se celá preventivní politika státu řídí vládou schválenou Strategií prevence kriminality na léta 2008-2011. Od roku 2008 existují metodické materiály a

---

3) - *Bezpečnostní strategie České republiky, Praha 2003.*

pravidla pro tvorbu bezpečnostních analýz a koncepcí prevence kriminality krajů a měst. Materiály vytvořilo ministerstvo vnitra. Kraje a města mají zpracované koncepce prevence kriminality na léta 2009-2011. Koncepce jsou schváleny zastupitelstvy krajů a měst a jsou závaznými dokumenty. V každém kraji také došlo ke zřízení pozice manažera prevence kriminality. V rámci koncepce mohou obce, města a kraje předkládat ministerstvu vnitra projekty, které řeší některou z oblastí prevence, jako jsou například rizikové skupiny dětí a mládeže, městské dohlížecí kamerové systémy a jejich propojení na městskou a státní policii, nebo příprava a realizace informačních akcí a materiálů pro občany směřující k ochraně majetku a osob. Například v roce 2008 bylo podpořeno 254 projektů měst, obcí a krajů, řešících prevenci kriminality v daném teritoriu. Realizace preventivních aktivit v obcích, městech a krajích jednoznačně přispívá k její stabilizaci a také k poklesu trestné činnosti⁴.

1.1.3 Prevence kriminality v rámci resortu MV a PČR

Ministerstvo vnitra České republiky zajišťuje prostřednictvím všech dostupných médií informační servis prevence kriminality pro odbornou i laickou veřejnost, informuje v něm především o preventivních aktivitách ministerstva, krajů, měst, obcí i institucí či organizací.

Oblast prevence kriminality se především po linii ministerstva vnitra a Policie ČR zabývá konkrétními příčinami trestné činnosti i dalších sociálně patologických jevů a omezováním příležitostí a motivů k jejich páchání za použití nerepresivních prostředků. Zahrnuje všechny aktivity, které se zaměřují na ovlivňování kriminogenních podmínek (sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality), na potencionální pachatele a na potencionální i faktické oběti trestné činnosti⁵. Jen část všech existujících aktivit můžeme dávat do souvislosti s mimořádnou událostí.

Ministerstvo vnitra pomocí svých preventivních orgánů stanovuje strategii prevence kriminality pro další období. Vychází při tom především z podkladů policejních statistik a analýz. Při koncepci prevence kriminality se vychází nejen z

4) - Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2008. MV ČR - Praha 2009.

5) - Program Ministerstva vnitra ČR v oblasti prevence kriminality do roku 2010. Odbor prevence kriminality MV. Praha 2009.

aktuální situace v oblasti kriminality, ale také z nejnovějších poznatků vědeckých výzkumů a z domácích i zahraničních zkušeností. Zaměřuje se zejména na snižování majtkové a násilné kriminality. Cílem je zvyšování pocitu bezpečí občanů a snižování míry a závažnosti trestné činnosti ⁶.

1.2 Co je to mimořádná událost

Martin Palouš a Jiří Macht (2003) uvádějí: „Světové obchodní centrum (WTC – tzv. „dvojčata“) zmizelo z dominanty Manhattanu po 28 letech své existence. Vyšší z mrakodrapů měřil 417 metrů. Obě věže měly 110 pater s 208 osobními výtahy. Každá z budov měla 21 800 oken. Základy obou budov spočívali na skalním podloží a sahali do hloubky 70 metrů“⁷. Ničivý a neočekávaný útok na Spojené státy dne 11. 9. 2001 započal v 14.45 hodin středoevropského letního času a byl ve znamení čtyř unesených letadel, zřícených mrakodrapů, tisíce obětí (foto č. 1), kdy napaden byl New York a Washington. To je mimořádná událost tragicky hrůzného a ojedinělého rozměru. V běžném životě se setkáváme s mimořádnými událostmi menších rozměrů, nicméně i takovéto události jako hromadné dopravní nehody či požáry mohou tragicky ovlivnit a zasáhnout lidské osudy. Skutečnost, že k mimořádné situaci dojde, nemůžeme ve většině případů ovlivnit, můžeme ale na ni být alespoň částečně připraveni. Existuje řada preventivních rad a doporučení, jak se v situaci chovat, jak ji čelit a minimalizovat tak její dopady.

Mimořádnou událostí rozumíme především škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka či přírodních vlivů, ale také havárie ohrožující lidský život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, které si vyžaduje provedení záchranných a likvidačních prací. Mezi mimořádné události řadíme například požáry, dopravní nehody, technické havárie, včetně planých poplachů spojených se zásahem jednotek integrovaného záchranného systému.

---

6) - *Strategie prevence kriminality na léta 2008-2011. MV ČR. Praha, 2007.*

7) - *Palouš M. a Macht J.: Never again! Nikdy více! Praha, 2003.*

Foto č. 1 – Lidé opouštějící okolí WTC po zřícení věží

Každou událost, která vybočuje z klidového stavu, je třeba posuzovat a hodnotit podle zásad, tak jak uvádí Krizový management od Rektořika a kol.:

- jde-li o událost malého rozsahu, řeší jí samostatně jednotlivé složky IZS podle svým norem a pravidel (malá dopravní nehoda bez zranění a nutnosti vyprošťovat osádku či vozidlo – zasahuje jen PČR)
- jde-li o událost velkého rozsahu (mimořádnou událost), řeší ji dvě a více složek IZS, většinou podle dokumentace havarijního plánování (řetězová dopravní nehoda třech automobilů se zraněnými osobami uvězněnými ve vozidlech, zasahuje PČR, HZS, zdravotnická záchranná služba)
- jde-li o mimořádnou událost, kterou nelze odvrátit a zvládnout běžnou činností správních orgánů a složek IZS, vzniká krizová situace, kterou řeší orgány krizového řízení s využitím pravidel krizového plánování (povodně – zasahuje IZS, orgány samosprávy, Armáda ČR, obecní policie, právnické a fyzické osoby)⁸.

---

8) - Rektořík J. a kol.: *Krizový management ve veřejné zprávě - Teorie a praxe*. Ekopress, Praha 2004.

1.2.1 Nejčastější mimořádné události

Dopravní nehoda – událost mající charakter činností spojených s odstraňováním následků kolize dopravních prostředků (foto č. 2). Dopravní nehody můžeme ještě posuzovat jako silniční, železniční, hromadné či letecké.

Foto č. 2 – Dopravní nehoda – Jihočeský kraj – únor 2008.

Požár – událost definovaná vyhláškou o požární prevenci, kdy je požárem míněno každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat, nebo došlo k materiálovým škodám. Za požár se také považuje nežádoucí hoření, při kterém byly ohroženy životy, zdraví osob či zvířat nebo ohrožen majetek⁹.

Živelná pohroma – událost způsobená škodlivě působícími silami a jevy vyvolanými plošně působícími přírodními vlivy, které ohrožují životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí, jako jsou povodně (foto č. 3), záplavy, deště i větrné smrště.

---

9) - Vyhláška č. 246/2001 Sb. o požární prevenci

Únik nebezpečné chemické látky – událost spojená s nežádoucím uvolněním nebezpečných chemických látek (při manipulaci, převozu, výrobě). Zásah při této mimořádné události směřuje ke snížení či omezení rizika nekontrolovaného úniku hořlavých, výbušných, žíravých, jedovatých a samozřejmě zdraví škodlivých látek.

Technická havárie – havárie zapříčiněné zastaralou technologií, nedokonalou údržbou technického zařízení nebo selháním lidského faktoru.

Ostatní mimořádné události – převážně se jedná o události, které nejsou tak časté, patří sem například epidemie či pandemie, podezřelé zásilky (například tzv. antraxové dopisy) a jiné, které nejsou kvalifikovány předcházejícími kategoriemi.

Foto č. 3 – Povodeň - České Budějovice - 2002

1.2.2 Jihočeský kraj a řešení mimořádné události

Podle informací Hasičského záchranného sboru (dále HZS) Jihočeského kraje – statistické ročenky 2009, došlo v Jihočeském kraji v roce 2009 k celkem 7727 událostem, hlášeným na operační středisko HZS Jihočeského kraje. Dá se tedy říci, že každou hodinu vznikla jedna událost. Nejčastějšími mimořádnými událostmi jsou dopravní nehody a pak technické havárie. Havárie v roce 2009 souvisely především s letními povodněmi. Při těchto akcích bylo nasazeno celkem 635 hasičů z 998 jednotek.

Bylo zachráněno 20 osob a evakuováno 1045 osob. Při všech zásazích jednotek požární ochrany bylo v roce 2009 bezprostředně zachráněno 455 osob, 1223 osob bylo evakuováno a manipulováno bylo se 153 zemřelými osobami, například při vyprošťování po dopravní nehodě. Ve sledovaném roce došlo v kraji k 1085 požárům, které způsobily hmotnou škodu ve výši 147 milionu korun. Nejčastější příčinou požáru je nedbalostní jednání osob.

1.3 Integrovaný záchranný systém

Činnost integrovaného záchranného systému upravuje především zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, vyhláška č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení IZS, zákon č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, zák. č. 353/1999 Sb. o prevenci závažných havárií a navazující vyhlášky a směrnice.

Nežli odpovíme na otázku co je to IZS, pokusme se zjistit, proč takovýto systém vznikl. Většina autorů tzv. krizové literatury uvádí, že základy vzniku IZS je možno vystopovat od roku 1993. IZS vznikl jako každodenní potřeba nezbytné spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších zapojených složek, které řešily mimořádné události (požáry, dopravní nehody, havárie, atd.). Spolupráce na místě události mezi zúčastněnými složkami existovala. Pracovní náplň i pravomoci jednotlivých složek však byly odlišné¹⁰.

1.3.1 Pojem a historie IZS

Integrovaný záchranný systém je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a při přípravě na mimořádné události. Vše podle hesla: „Konat je třeba tak, aby

---

10) - Rektorič J. a kol.: *Krizový management ve veřejné správě - Teorie a praxe*. Ekopress, Praha 2004.

nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel.“¹¹

Hasičský záchranný sbor ČR je hlavním koordinátorem a základní složkou IZS. V reálné situaci to znamená, že pokud zasahují alespoň dvě základní složky IZS, jde již o zásah IZS a ve většině případů velí na místě události velitel zásahu HZS. Velitel z řad hasičů pak na místě řídí a koordinuje součinnost všech zainteresovaných složek, včetně likvidačních a záchranných prací. Operační středisko HZS zajišťuje koordinaci středisek policie i záchranné služby. Všechna střediska společně poskytují potřebnou podporu zasahujícím jednotkám. Na strategické úrovni je IZS koordinován krizovými orgány kraje a Ministerstva vnitra ČR.

Podle zákona o IZS¹² má velitel zásahu rozsáhlé pravomoci, samozřejmě především při provádění záchranných a likvidačních prací. Může například zakázat či omezit vstup osob na místo zásahu, může nařídit a řídit evakuaci osob z ohrožených míst (Foto č. 4), může žádat fyzické i právnické osoby o potřebnou pomoc jak osob tak materiální. Povinnost těmto požadavkům vyhovět je zakotvena ve jmenovaném zákoně a to pro všechny subjekty.

1.3.2 Složky IZS

Základní složky IZS:

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje (patří sem například i sbory dobrovolných hasičů)
- Zdravotnická záchranná služba
- Policie ČR

---

11) - Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému

12) - Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému

Ostatní složky IZS:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil Armády ČR
- obecní policie
- orgány ochrany veřejného zdraví
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby
- zařízení civilní ochrany
- neziskové organizace a sdružení občanů, které lze využít k záchranným a likvidačním pracím

Foto č. 4 – Povodeň - České Budějovice - 2002

1.4 Prevence realizovaná jednotlivými složkami IZS

Česká republika jako stát je garantem ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot. Tato povinnost vyplývá státu z čl. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb o bezpečnosti ČR. To vše s ohledem na základní právo všech občanů státu na ochranu životů, zdraví a majetku. Systém ochrany těchto hodnot je začleněn v právním řádu České republiky, stejně jako působnost všech složek státní správy v jednotlivých oblastech. Jedním ze základních principů a velká část systému ochrany je předcházení možným rizikům, tedy PREVENCE. Preventivní aktivity státu probíhají koordinovaně, zároveň však mají jednotlivé složky, které prevenci realizují, možnost plnit stanovené úkoly v této oblasti samostatně.

1.4.1 Prevence v podmínkách HZS

1.4.1.1 Požární prevence

Základními dokumenty zahrnujícími i oblast požární prevence v České republice jsou zejména:

- Bezpečnostní strategie České republiky, schválená usnesením vlády č. 80/2001
- Koncepce požární ochrany vycházející z programového prohlášení vlády
- Koncepce výstavby HZS ČR, schválená dne 3. srpna 2000
- Koncepce výzkumu a vývoje v působnosti Ministerstva vnitra z roku 2000
- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 240/2000 Sb., krizový zákon

- Vyhláška č. 246/2001 Sb., o požární prevenci
- Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Základním principem požární prevence v České republice je vytváření a rozvíjení podmínek pro účinnou ochranu života, zdraví a majetku občanů před požáry a poskytování pomoci v případě požáru. Hasičské záchranné sbory zabezpečují plnění úkolů požární prevence jako součást výkonu státního požárního dozoru. **Prakticky to znamená realizovat požární kontroly, stavební prevence, posuzování požárního nebezpečí a zjišťování příčin vzniku požárů.**

Koncepce požární prevence říká, že: „Účinná ochrana životů, zdraví a majetku před požáry je výsledkem spolupůsobení celé řady faktorů. K těm základním patří stanovení a plnění stanovených úkolů a opatření v oblasti předcházení požárům, připravenosti k hašení požárů a zabránění jejich šíření, jakož i vlastní činnosti při hašení požárů. Požární prevence je základní a nedílnou součástí celého tohoto systému a do značné míry ovlivňuje úspěšnost fungování jeho prvků i systému jako celku. Obecně platí, že základním parametrem pro stanovení míry státem garantované pomoci je společenská únosnost rizika. Tato míra je závislá na jeho ekonomické úrovni a technické vyspělosti. Společenská únosnost rizika se stanoví na základě hrubého domácího produktu ve vztahu k počtu obyvatel, kterým je státem pomoc garantována. Vliv zde má rovněž stupeň a úroveň likvidity pojišťoven, které mohou společensky únosnou mez rizika posunout nad rámec státem garantované pomoci.

Na základě komplexní analýzy problematiky požární ochrany, podepřené dlouhodobě získávanými statistickými údaji, je možno konstatovat, že optimálně stanovená a fungující opatření v oblasti požární prevence jsou nejlevnějším a nejúčinnějším způsobem ochrany před požáry, resp. ochrany vedoucí k významnému snížení nebezpečí vzniku požáru a jeho šíření^{13c}.

---

13) - *Koncepce požární prevence v ČR, Praha 2003.*

1.4.1.2 Další realizovaná preventivně výchovná činnost HZS s ohledem na její použitelnost při mimořádné události

Hasičský záchranný sbor využívá všech vhodných forem k informování široké veřejnosti o mimořádných událostech a správných postupech v případě ohrožení. Tato snaha vychází z ověřeného předpokladu, že informovaný občan je lépe připraven předcházet jakékoliv mimořádné události a v případě jejího vzniku je schopen se účinněji chránit a pomoci ostatním.

Hasičský záchranný sbor se zaměřuje se svojí preventivně výchovnou činností na děti, mládež i dospělé. Důraz je kladen na přístupnost informací o mimořádných událostech a pokynech, jak si počínat a to nejen na internetu, v televizním či rozhlasovém vysílání, v odborných časopisech, ale také při dnech otevřených dveří, dětských soutěžích a různých prezentačně preventivních akcích. Podle roční zprávy o činnosti HZS ČR z roku 2008 vydal sbor bezmála 400 propagačních a informačních materiálů. Uskutečnil 165 akcí preventivně zaměřených (především seminářů, kurzů) a proškolil v této oblasti tj. ochrana člověka při mimořádné události 1186 osob ¹⁴.

Od roku 1999 je na základních a středních školách tato oblast tematicky začleněna do výuky. V každém ročníku je předepsáno toto téma v rozsahu šesti hodin ve školním roce. HZS pomáhá při přípravě praktických cvičení na školách, organizuje besedy, pořádá ukázky z činnosti sboru, spolupracuje při exkurzích na stanice HZS a odborně se podílí při tvorbě pomůcek a učebnic. V rámci těchto aktivit HZS proškolil do konce roku 2008 již 10 700 učitelů v republice.

Pro širokou veřejnost existuje na internetových stránkách HZS (www.hzscr.cz) řada publikací a příruček z oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany.

Například pro konkrétnější představu dle výroční zprávy HZS Jihočeského kraje ¹⁵ je do jihočeské metropole také rozšířen projekt „Bezpečné cestování“, který vznikl ve spolupráci HZS, Dopravního podniku hl. m. Prahy a Českých drah. Projekt formou samolepek velikosti A4 v prostředcích hromadné přepravy informuje cestující o

14) - Roční zpráva o činnosti, rok 2008. Hasičský záchranný sbor ČR. Praha 2009.

15) - Roční zpráva o stavu požární ochrany v Jihočeském kraji za rok 2009. HZS Jčk, České Budějovice 2010.

možných nebezpečích a vhodném jednání v případě hrozící či již nastalé mimořádné události. HZS Jihočeského kraje vydal v roce 2009 dva letáky pro autobusy Dopravního podniku města České Budějovice a společnosti Jihotrans a.s. HZS Jihočeského kraje ve spolupráci se Zdravotnickou záchrannou službou Jihočeského kraje vytiskl skládanku „Pozor siréna“ a „Pozor kolona“. Také byla dotištěna požadovaná publikace „Nebezpečné látky“ a skládanka, ve spolupráci s Krajským úřadem Jihočeského kraje, „**Zásady správného chování při mimořádné události**“¹⁶.

Tato kapesní skládanka obsahuje v 17 ucelených bloků vždy s několika zásadními radami a doporučeními, co dělat při mimořádných událostech. Publikace například začíná:

Chování při mimořádné události:

- jsi-li svědkem nebo účastníkem mimořádné události, potom ji neprodleně ohlas
- mimořádnou událost oznam na jednu z linek tísňového volání (150,155,158,112)
- jasně a stručně popiš událost
- bez ohrožení svého života nebo zdraví proveď bezprostřední situaci
- poskytni první pomoc zraněným, popřípadě je přesuň na bezpečné místo
- pokud můžeš zajistit místo události proti jejímu šíření a řetězení
- je-li více svědků, rozděl úlohy v péči o postižené, zajištění okolí, navigaci přijíždějících záchranářů
- záchranářům poskytni základní informace, které k vzniku události víš a také řekni vše, co jsi udělal

Další náplní publikace, dle mého názoru velmi zdařilé, je obsah tísňového volání, pravidla ukrytí, evakuace, složení evakuačního zavazadla, individuální, improvizovaná ochrana osob, pravidla při povodni a ochrana majetku při a po povodni, co dělat při požáru, zásady evakuace budovy při požáru, co dělat při zavalení, zasypání, při dopravní nehodě, úniku nebezpečné látky či teroristické akci.

---

16) - Publikace je ještě zmíněna v kapitole Živelná pohroma.

Na základě pokynu Generálního ředitelství hasičského záchranného sboru ČR byla realizována distribuce knihy „Co dělat“ a DVD s tématem „Štěstí přeje připraveným“ a to všem základním, středním a vyšším odborným školám v Jihočeském kraji v celkovém počtu 6 000 publikací a 1 200 ks nosičů DVD.

1.4.2 Prevence v podmínkách Policie České republiky

Základní prioritou policejní práce je orientovat se na uspokojování bezpečnostních potřeb občanů. Tento přístup se vyznačuje komunikací a kooperací s orgány veřejné správy, nevládními subjekty, podnikatelskou sférou a s občany. Cílem je realizování cílených opatření, které zamezují páchání trestné činnosti v nejrůznějších stádiích.

Policie má tedy přímo zakotvenou povinnost řešit preventivní problematiku státu. Povinnosti na tomto úseku vyplývají policii zejména z:

- Usnesení vlády ČR č. 1150/2007 ke Strategii prevence kriminality na léta 2008-2011
- Zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
- Zák. č. 274/2008 Sb. o změně dalších zákonů v souvislosti se změnou zákona o Policii České republiky
- Zák. č. 361/200 Sb. o provozu na pozemních komunikacích
- Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy
- Resortní akční plán bezpečnosti a plynulosti silničního provozu
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 211/2008 o zavedení community policing do praxe

Společně s Ministerstvem vnitra ČR se Policie ČR mimo jiné podílí na vydávání informačního servisu prevence kriminality pro laickou i odbornou část veřejnosti.

Měsíčně vychází časopis POLICISTA, který informuje o činnosti policie a ministerstva a také o bezpečnostní situaci a situaci na úseku prevence. Společně je také vydáván časopis Kriminalistika a to čtvrtletně, který se zabývá kriminalistickou teorií a praxí.

1.4.2.1 Úloha policie v programech prevence kriminality na krajské i městské úrovni

Programy na krajské a městské úrovni jsou zaměřeny na řešení problémů v rizikových lokalitách a oblastech (například čtvrt s výrazným zastoupením obyvatel se sociálně slabším zázemím). Policie disponuje nejúplnějšími informacemi o trestné činnosti a o porušování veřejného pořádku. Její informace a role je pro obce a kraj nezastupitelná. Podílí se tedy na všech projektech, které jsou realizovány s cílem snížení kriminality jakéhokoliv druhu.

Většina společných projektů je cíleně zaměřena na informování občanů o nebezpečích ohrožení různými formami různé trestné činnosti a hlavně o možnostech a způsobech ochrany před ní. Probírány jsou rizikové způsoby chování, zabezpečování majetku, pojištění, technické řešení ochrany majetku, a to vše formou například:

- článků v novinách
- publikací, brožur, bulletinů, letáků, skládaček, samolepek
- relací v místních, regionálních rádiích
- vysílání v regionálních či místních kabelových, digitálních televizích
- tematicky zaměřené oblasti ochrany majetku, zdraví, života při mimořádných událostech na internetových stránkách
- akcí pro veřejnost jako besed ve školách, klubech, domovech pro seniory
- dnů otevřených dveří IZS
- varovných nápisů, cedulí, značek, plakátů ...

Policie má zřízeny poradenské místnosti, kde odborníci z řad kriminalistů řeší s občany ochranu majetku, zdraví a života. V současné době vytváří Policejní prezidium novou koncepci preventivních činností Policie ČR, platnou pro celou republiku a závazný pokyn policejního prezidenta „O preventivní činnosti“.

1.4.2.2 Konkrétní preventivní aktivity Jihočeské policie

Policie České republiky věnuje mimo své základní úkoly vymezené zákonem významnou pozornost prevenci kriminality a prevenci nehodovosti v silničním provozu. V praxi jde o vytváření programů a projektů, které vycházejí z hlavních principů preventivní politiky, omezují příležitosti a snižují míru i závažnost trestné činnosti.

Základní pilíř rozvoje systému prevence kriminality v naší republice je postaven na programu prevence kriminality na místní úrovni. Předpokladem pro provádění kvalitní a účinné preventivní politiky ve městech je podle tohoto programu nevyhnutelné propojení a úzká spolupráce všech subjektů, jejichž zaměření se prevence kriminality dotýká (samospráva, městská policie, instituce, obce, nestátní neziskové organizace, církevní organizace, podnikatelské subjekty, ale i samotní občané). Společně tak vhodnou podporou těchto aktivit a zájmem o veřejné dění můžeme přispět k rozvoji prostředí, ve kterém se budeme cítit lépe a bezpečně.

Například v působnosti Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje České Budějovice pracuje celkem sedm preventivně informačních skupin a jedno preventivně informační oddělení na úrovni krajského ředitelství. Všichni preventivní jsou podle oficiálního bulletinu Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje pro rok 2009 aktivně zapojeni do republikových a krajských preventivních projektů, kterými jsou:

- **Ajaxův zápisník**, projekt určený pro žáky II. a III. třídy základních škol. Děti jsou prostřednictvím policejního pejska Ajaxe postupně seznamovány nejenom s policejní činností, ale získají i základní vědomosti o tom, jak se správně chovat na vozovce, jak pomoci kamarádovi v nouzi apod. Děti jsou tedy připravovány na setkání s mimořádnou událostí a učí se jí řešit.

- **Jezdíme s úsměvem**, dopravně preventivní projekt určený pro I. stupeň základních škol. Dopravní policisté společně s dětmi kontrolují dodržování stanovené rychlosti v blízkosti základních škol. Akce v reálném prostředí silnice ukazuje nebezpečí rizikového chování.
- **Zebra se za Tebe nerozhledne**, projekt zaměřený na zvýšení bezpečnosti chodců. Při projektu jsou oslovováni děti i dospělí a při správném způsobu přecházení vozovky dostávají drobné dárečky.
- **Učíme se s policií**, preventivní projekt určený pro II. stupeň základních škol. Na základě požadavků jednotlivých škol, policisté jednotně vysvětlují např. problematiku šikany, domácího násilí, gamblerství, internetové kriminality atd. Cílem celého projektu je jednotný postup Policie ČR a zvyšování právního vědomí dětí.
- **Gentleman silnic**, podstatou projektu je oceňování účastníků silničního provozu za výjimečné činy, které vykonají při svých cestách na silnicích a dálnicích v České republice. Jedná se zejména o rychlé a účinné jednání „gentlemana“, které vede k záchraně lidského života či zdraví při autonehodě. Jde vlastně o ohodnocení řidičů, kteří nejlépe zareagovali při zvládnutí mimořádné události na silnici.
- **Jsme tady pro Vás – integrovaný záchranný systém**, krajské ředitelství policie Jihočeského kraje je garantem výstavní expozice IZS Jihočeského kraje na třídní výstavě Mobil salon. Výstava každoročně probíhá v areálu českobudějovického Výstaviště v pavilonu Z, kde je prezentována různorodá a náročná práce jednotlivých složek IZS. Součástí bohatého doprovodného programu jsou i společné ukázky složek na volných prostranstvích před pavilonem. Vedle záchrany osob při hromadném neštěstí mohli návštěvníci například v roce 2009 vidět ukázkou práce jihočeských i zahraničních policejních psů. Připravena byla i ukázkou činnosti zásahové jednotky a pyrotechniků. Uvnitř pavilonu je každoročně pro občany připravena poradní a přednášková činnost, a to zejména proti majetkové trestné činnosti. Společným cílem je návštěvníkům představit Policii ČR jako poskytovatele služeb

*občanům*¹⁷.

Pravdivé je heslo: „Policejní práce = Služba občanům“. Preventivní práce je proces, který nutně musí probíhat nepřetržitě. Jeho výsledky se ovšem nedají očekávat ihned. Jihočeští policisté proto reagují na specifickou trestnou činnost, páchanou na území jihočeského regionu, vytvářením preventivních projektů a programů, jejichž hlavním cílem je vytvářet pro Jihočechy klidné a bezpečné prostředí.

1.4.2.3 Realizovaná preventivně výchovná činnost PČR, použitelná při mimořádné události

Policie v rámci všech svých preventivních aktivit využívá na území celé republiky projekty, které se „narodily“ v různých okresech či na různých odděleních policie a byly vyhodnoceny v systému Dobrá praxe jako životaschopné a řešící danou problematiku v rámci prevence kriminality. Škála všech existujících projektů je k dispozici široké veřejnosti na internetových stránkách policie www.policie.cz, (odkaz prevence) ze kterých uvádím projekty řešící i oblast mimořádných událostí:

- Projekt **Kapka prevence** má jako cíl především zvýšit u dětí právní vědomí, poskytnout dětem informace o tom, jak se nestát obětí trestného činu, a v neposlední řadě přispět i ke snížení kriminality dětí. Projekt je zahájen vždy počátkem školního roku. Každé dítě obdrží z rukou policistů „pracovní složku“, spolu s „uvítacím“ listem a prvním „pracovním“ listem. Pracovní listy obsahují různé úkoly, doplňovačky a preventivní rady z široké oblasti prevence kriminality – jde o úkoly a rady z oblasti bezpečnosti nemotorizovaného účastníka v silničním provozu, prevence krádeže, rady týkající se osobního bezpečí apod. Jednotlivé úkoly děti plní spolu s pedagogem nebo policistou, přičemž do pracovní složky si dítě postupně každý měsíc vkládá další pracovní

---

17) - *Bulletin Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje, příklady dobré praxe, 2009.*

list. Pracovních listů je deset. Projekt končí výtvarnou soutěží.

- **Malá policejní akademie** je projektem jihočeské policie ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou. Je to komplexní program prevence sociálně patologických jevů, určený pro žáky II. stupně základních škol. Probíhá od roku 2002 v okrese České Budějovice, jako pilotní projekt. Jeho úkolem je přispět u dětí k osvojování si sociálního chování a odmítání porušování zákona. Jedná se o systematickou a dlouhodobou prevenci, která pokrývá širokou škálu těchto nežádoucích jevů. Projekt byl zpracován na základě učebních osnov a je koncipován i tak, aby mohl být využit i v rámci školního vzdělávacího programu pro průřezová témata „Osobnostní a sociální výchova“ a „Výchova demokratického občana“. Projekt doplňuje řada soutěží, akcí pro děti, rodiče a učitele. V současné době je k dispozici výukové DVD pro školy.
- Dopravně výchovný projekt **Po zebře bezpečně** je určen pro děti I. stupně základních škol. Při tvorbě projektu bylo využito dosavadních dobrých zkušeností a poznatků z celorepublikové dopravně preventivní akce Jezdíme s úsměvem s tím rozdílem, že policisté svoji pozornost zaměřují především na nemotorizované účastníky silničního provozu, tedy chodce a cyklisty. Cílem projektu je předcházet dopravní nehodovosti. K přípravě a realizaci projektu vedla skutečnost, že chodci zavíní každoročně několik desítek dopravních nehod, které bohužel mají i tragické následky. Na vytipovaných přechodech pro chodce neřízených světelnou signalizací policisté společně s dětmi sledují a vyhodnocují správné či naopak nesprávné chování chodců, cyklistů i řidičů motorových vozidel. Děti si připravují na akci obrázky s dopravní tematikou, kterými potom obdarují chodce, kteří se umí v silničním provozu chovat správně. Pro ty ostatní mají děti připravený leták „Desatero pro chodce“, který je návodem, jak se na přechodu chovat.
- Cílem projektu **Abeceda bezpečí** je získávání a zvyšování úrovně vědomostí v oblasti bezpečného chování v běžných i kritických či mimořádných situacích, se kterými se děti mohou setkat. Projekt je vytvořen jako pracovní sešit, ve kterém jsou vyobrazeny různé situace doplněné textem. Děti mají možnost

vyobrazenou situaci vymalovat a současně se nad ní zamyslet. Text nabízí správné a bezpečné řešení, nebo otázkami navede děti k zaujmutí správného postoje. Realizace a odborná stránka projektu je zajišťována Policií ČR, preventivně informační skupinou formou besed s dětmi. Projekt je vhodný i pro použití ve školách při výuce. Doba realizace - školní rok.

- V rámci projektu **Policie radí a pomáhá**, jsou pro zpestření přednášek používány různé výchovně vzdělávací pomůcky. Brožurka „Bojím se promluvit“ je o šikaně a ilustrace k ní nakreslily samy děti. V brožuře „Zbraně a výbušniny nejsou hračky a každou chybu krutě trestají“ jsou popsány zásady bezpečného chování při nálezu nebezpečného předmětu. Velké oblíbené se u dětí těší kartičky s „Poldou“, na lícové straně je nakreslený „Polda“ – pořádkový, dopravní, pyrotechnik, kriminalista a psovod, na rubové straně jsou stručné rady bezpečného chování tematicky zaměřené k příslušné policejní složce. Novou kartičkou jsou „Linky důvěry“, na které děti najdou důležitá telefonní čísla, kam mohou volat v případě nouze. Pro nejmenší jsou připraveny „Poldovy omalovánky“ s ilustracemi správných a špatných situací bezpečného chování.
- Na seniory je zaměřen projekt **Pozor neotvírej dveře**, který je zacílen na nejohroženější skupinu, jako jsou senioři, osaměle žijící lidé, tělesně postižení, děti, mládež. Tito se téměř ve čtvrtině případů stávají oběťmi trestného činu. Celý projekt obecně směřuje k informovanosti obyvatel o problematice již spáchané trestné činnosti, především ale k předcházení trestným činům, které by se, vzhledem k neopatrnosti občanů, stát mohly. Cílem tedy je, aby si právě tito lidé uvědomili, že otevření např. dveří bytu neznámému, se pro ně může stát nebezpečným. Podstatou projektu bylo vytvoření letáčku a samolepky, kde jsou rady, jak postupovat ještě před otevřením bytu. Projekt zároveň přináší upozornění na bezplatné tísňové linky Policie ČR a Městské policie. Samolepka je určená k nalepení na vnitřní stranu vstupních dveří.
- Interaktivní výukový projekt pro policisty operačních středisek, kteří jako první řeší oznámené mimořádné události, se jmenuje **Moderní operátor** a je prvním komplexním výcvikem pro operátory operačních středisek (linky 158). Tento

výukový program je připraven pro široké využití a autoři si dali za cíl vytvořit takový výukový produkt, aby školení a výcvik mohl realizovat i méně zkušený trenér nebo nadřízený. Celý manuál je připraven pro trenéra - školitele od „A po Z“, včetně hotových prezentací a dalších pomocných materiálů, tabulek, mentálních rozcviček, nahrávek výukových hovorů a také jejich psychologického rozboru. Zde je nutné alespoň jednodenní vysvětlení a zacvičení případných zájemců - trenérů. Celý materiál je uložen ve 2 CD nosičích. Materiál je obsahově sestaven tak, že lze tento 5 denní výcvik vyškolit jednorázově, nebo lze školit po jednotlivých blocích (např. 2 denní a poté 3 denní navazující školení). Výuka je zaměřena na zvládnání základních rétorických pravidel, jak zvládat hlas, jak hlas rehabilitovat, dále jak technicky pracovat v oblasti komunikace, jak klást otázky, jaké jsou profesionální nástroje, dále krizová intervence a práce s jednotlivými typy volajících. Řeší se i možný syndrom vyhoření, a jak mu předcházet.

- Zlepšení komunikace mezi policistou a osobou, která se nachází v tíživé životní situaci, je stěžejním článkem policejní práce, při tomto policistům pomůže projekt **Kde hledat pomoc**. Především policisté v přímém výkonu služby přicházejí do kontaktu s oběťmi trestných činů, tito od nich očekávají i radu, jak mohou svoji svízelnou situaci dále řešit. Ne vždy mají policisté k dispozici informace a kontakty na příslušné instituce a odborníky, kteří by mohli poskytnout následnou odbornou pomoc. Podstatou projektu je vytvoření pouzder s vizitkami. Na rubové straně pouzdra je pro policisty stručné vysvětlení k jakému účelu vizitky slouží. Každé pouzdro obsahuje deset kusů vizitek, na každé vizitce jsou z obou stran natištěné adresy a telefonní čísla různých organizací, všechny vizitky jsou stejné, protože účelem je vizitku vždy předat postižené osobě. Následně si každý policista může vizitky z dostatečných zásob doplnit dle potřeby. Zvýšení informovanosti občanů o zásadách bezpečného chování s příslušnými kontakty snižuje riziko možnosti stát se obětí trestného činu.
- Projekt **Podaná ruka** je realizován ve spolupráci s probační a mediační službou (dále jen PMS). Je určen pro pachatele méně závažných trestných činů, kteří si

jsou plně vědomi svého protiprávního jednání a také pro oběti této trestné činnosti. Jedná se o letáky informující o možné pomoci ze strany PMS. Tyto letáky je možné dostat v případě zájmu z rukou policejních inspektorů na každém obvodním oddělení Policie ČR. Cílem projektu je pomocí těchto srozumitelných letáků nabídnout možnost jak pachateli, tak poškozenému, aby se prostřednictvím PMS aktivně podíleli na zmírnění následků způsobených trestnou činností. Projekt je realizován od roku 2005. Zájemci o účast v projektu se mohou obrátit na pracovníka preventivně informační skupiny.

Policie ČR je v rámci prevence a nejenom prevence kriminality, subjektem s velkým polem a škálou působení. Prevence realizovaná policií zasahuje do všech oblastí lidského konání a činnosti, ve všech těchto oblastech se totiž kriminalita objevuje. Policie vyhláší každoročně oblast svých priorit a také priorit preventivních. Bez ohledu na priority vykonává každodenní policejní prevenci na každém oddělení policie jeden či několik (dle velikosti oddělení) tzv. primárních preventistů. To jsou policisté, kteří při své služební činnosti zastřešují oblast prevence v teritoriu svého oddělení. Zajišťují přednášky ve školách, domovech pro seniory, řeší bezpečnostní problematiku obce v bezpečnostní radě obce, navrhují a realizují konkrétní opatření ke snížení kriminality v teritoriu či jeho části ve spolupráci s orgány státní správy, samosprávy a právníky i fyzickými osobami. Policejní preventisté využívají veškeré již realizované a osvědčené preventivní projekty z příkladů dobré praxe v rámci celé republiky, tak jak jsem zde některé z nich zmínil.

Aktivita primárních preventistů je metodicky koordinována pracovníky preventivně informační skupiny územního odboru policie (dříve okresního ředitelství policie) a preventivní činnost v rámci kraje je řízena krajským koordinátorem prevence. Většinou jde o krajského pracovníka preventivně informačního oddělení, který je členem rady prevence krajského úřadu a zároveň zastupuje krajské policejní ředitelství v metodické radě prevence v rámci Policejního prezidia a Ministerstva vnitra. Preventivní činnost policie je tak provázána oběma směry a koordinována z centra a

zároveň reagující na potřeby či problematiku jednotlivých teritorií.

1.4.3 Prevence v podmínkách zdravotnické záchranné služby

Zřizovatelem organizace Zdravotnické záchranné služby Jihočeského kraje (dále ZZS) je Jihočeský kraj. Stejně je takto zdravotnická záchranná služba organizována v rámci celé České republiky. Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje byla zřízena jako příspěvková organizace Jihočeského kraje. Její činnost upravuje především zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění a vyhláška č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě v platném znění.

Hlavním úkolem organizace je podle vyhlášky¹⁸ zajištění odborné přednemocniční neodkladné péče, samozřejmě v souladu se zákony o zdravotní péči a podle zákonů o krizovém řízení a integrovaném záchranném systému. Zdravotnická záchranná služba plní úkoly dle krizového, havarijního a obranného plánování.

Zdravotnická záchranná služba konkrétně v teritoriu kraje zajišťuje:

- poskytování odborné přednemocniční neodkladné péče a lékařské služby první pomoci
- poskytování dopravy raněných, nemocných a rodiček
- činnosti podporujících poskytování odborné přednemocniční neodkladné péče a zvyšování její úrovně a to především vzdělávání všech svých pracovníků
- vzdělávání pracovníků jiných organizací v rámci zdravotnického vzdělávání v kraji
- plnění zvláštních úkolů v souvislosti se zajištěním obrany státu a likvidací následků přírodních a jiných katastrof a hromadných neštěstí
- organizačně zajišťuje protialkoholní záchytnou stanici ve spádové oblasti kraje
- činnosti zdravotnické záchranné služby v Jihočeském kraji

18) - Vyhláška č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě v platném znění.

- odborné asistence - zdravotnické zabezpečení při sportovních, kulturních a společenských akcích

Pro konkrétnější představu uvádím, že zdravotnická záchranná služba poskytuje odbornou přednemocniční péči v život ohrožujících stavech a při onemocněních, která by mohla bez včasné a náležité terapie vést k závažnému poškození zdraví, popřípadě k smrti postiženého. Je to služba garantovaná státem, hrazená ze státního rozpočtu a zdravotního pojištění. Je základní součástí IZS a plní úkoly při mimořádných událostech.

Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje plní jako poskytovatel odborné přednemocniční neodkladné péče také i úkoly podle krizového, havarijního a obranného plánování a to podle ústavního zákona č.110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Tyto úkoly plní s ohledem na skutečnost, že ochrana života je nedílnou součástí Bezpečnostní strategie ČR.

1.4.3.1 Konkrétní preventivní aktivity zdravotnické záchranné služby

Záchranná služba zajišťuje v přímé souvislosti se cvičeními jednotek IZS profesionální vzdělávací akce, jako konference a semináře s tématy:

- taktika zásahu rychlé zdravotnické pomoci
- nastavení a realizace traumatologického plánu kraje
- materiálové vybavení a možnosti posádek ZZS
- školení první pomoci pro PČR, HZS, Městskou policii
- školení pro vodní záchrannou službu
- školení instruktorů Českého červeného kříže

Pro širší veřejnou obec pracovníci zdravotnické záchranné služby přímo vyučují

na vysokých školách (například v Jihočeském kraji na Jihočeské univerzitě – Zdravotně sociální fakultě) obory jako Zdravotnický záchranář.

Pravidelně je realizována výuka na středních zdravotnických školách, gymnáziích a pedagogických školách.

Pracovníky ZZS jsou zajišťována školení řidičů v autoškolách, především se zaměřením na oblast První pomoc od řidiče profesionála.

Pro školy a sociální odbory Magistrátu města jsou zajišťovány preventivní besedy a přednášky na téma Prevence zneužívání návykových látek.

Základní školení první pomoci jsou pak dále realizována pro pedagogy základních, středních škol a školních družin.

1.4.3.2 Český červený kříž

Ve zdravotnické oblasti jsou preventivní aktivity ZZS doplněny činností Českého červeného kříže, jako národní společnosti, složené z oblastních spolků. Český červený kříž má svoji činnost zaměřenou prioritně do oblasti sociální, zdravotně preventivní a humanitární¹⁹.

Český červený kříž je jedinou státem uznanou národní společností Červeného kříže na území České republiky ve smyslu mezinárodního práva. Jeho postavení je upraveno zákonem č.126/1992 Sb. o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži.

ČČK podle zmiňovaného zákona plní zejména tyto úkoly:

- působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby
- působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytuje pomoc v případech katastrof a jiných mimořádných událostí
- poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby

---

19) - Stanovy Českého červeného kříže – tisková zpráva o činnosti za rok 2009.

Konkrétně Oblastní spolek Českého červeného kříže České Budějovice (OS ČČK) má zpracován Plán pomoci při mimořádných událostech, ve kterém jsou podrobně rozpracovány postupy činností OS ČČK ČB, při vzniku mimořádné události či vyhlášení krizového stavu.

Mezi základní úkoly při mimořádných událostech patří zejména:

- pomoc jednotkám IZS při záchranných a likvidačních pracích (zdravotnická, technická, humanitární)
- zdravotnické zabezpečení provozu evakuačních center, pomoc při zabezpečení a distribuci potravin, ošacení a přístřeší
- sběr a distribuce humanitární pomoci
- poskytnutí první pomoci
- zvyšování připravenosti spolku a jeho struktur na řešení mimořádných událostí
- koordinace vlastní činnosti s činností ostatních struktur krizového řízení a složek IZS

Mimo úkoly plněné při mimořádné události Červený kříž provádí preventivní aktivity směrem k dětem a mládeži. Formou soutěží a školních cvičení učí dobrovolní a vyškolení pracovníci Červeného kříže prakticky ovládat život zachraňující úkony.

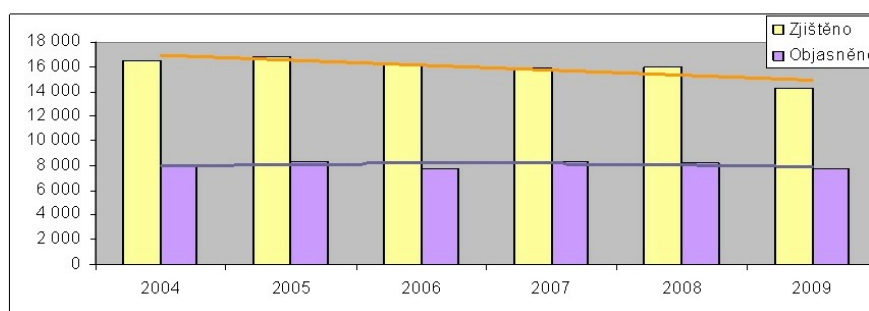
Realizují také školení mladých lidí ve vztahu k drogám, pohlavně přenosným chorobám a podobně (Projekt HIV/AIDS a život nás všech)

Pro postižené občany zajišťují pracovníci oblastních spolků různorodé zapojující a začleňující akce, společně s výukovými semináři.

2 ANALÝZA EXISTUJÍCÍ PREVENCE VE SLOŽKÁCH IZS A JEJÍ VYUŽITELNOST PŘI MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI S OHLEDEM NA PREVENCI KRIMINALITY

Jihočeský kraj je dlouhodobě nejbezpečnějším regionem v republice. Jihočeská policie dosahuje při objasňování kriminality jedny z nejlepších výsledků v rámci České republiky, jak je ostatně patrné na grafu použitého v tiskové zprávě Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje z února 2010, která prezentovala výsledky v objasňování kriminality za rok 2009.

Vývoj kriminality v Jihočeském kraji do roku 2009 (odečteno OŘ PČR Pelhřimov)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zjištěno	16 494	16 850	16 205	15 834	15 928	14 283
Objasněno	7 915	8 322	7 800	8 272	8 210	7 793
Objasněno v %	47,98	49,38	48,13	51,04	51,54	54,56

Klesající trend kriminality v Jihočeském regionu má podle zmiňované tiskové zprávy tyto příčiny:

- zvýšená preventivní činnost policistů z dopravní služby na silnicích
- zvýšená preventivní činnost policistů pořádkové policie v ulicích
- zkvalitnění práce se stopami, vlivem dokonalejší techniky, kriminalisté zajišťují pro usvědčení či ztotožnění pachatele více stop

- nárůst počtu expertíz DNA, při větším počtu případů je zajištěno kvalitní množství stop pro účely expertízy DNA, která jednoznačně určuje pachatele
- policisté ve zvýšené míře využívají institut zkráceného přípravného řízení, kdy pachatel do dvou týdnů je projednán soudem (je zde uplatněn princip trestu v co nejkratší době od spáchání protiprávního jednání, trest tak na pachatele dopadá daleko důrazněji)

Policejní statistiky nás tedy jednoznačně informují o poklesu kriminality, včetně možných příčin. Je tedy zřejmé, že prevence kriminality je prováděna na velmi dobré úrovni. Každá složka IZS a nejen ony, přistupuje podle dosavadního zjištění a analýzy existujícího systému mnohdy k prevenci odlišně. Je to však dáno rozdílností rolí, kterou složky plní, a to i v systému prevence kriminality a prevence vůbec.

Analýza preventivních aktivit jednotlivých složek IZS dokazuje, že prevence je v České republice nastavena řádným způsobem, je zakotvena v zákonech a ostatních právních dokumentech. Na konkrétních příkladech preventivních aktivit je zcela jistě zřejmé, že prevence je prováděna celoplošně, reaguje i na regionální problematiku a je schopna účinně pomáhat při předcházení mimořádných událostí.

Prevence prováděná PČR má tedy jednoznačně svůj přínos a dopad na snižování kriminality a také samozřejmě snižování společensky nebezpečných jevů. V tomto trendu je jednoznačně zahrnuta i preventivní práce ostatních složek IZS, neboť společné činnosti na místech mimořádných událostí odrážejí společné a komplexní výsledky preventivních aktivit. Bezpečnost regionu je výsledkem nejen činnosti IZS, ale všech ostatních subjektů, které se podílejí nebo mají vliv na osvětu občanů.

2.1 Reálné případy mimořádné události a jejich analýza

2.1.1 Dopravní nehoda

Nejčastější mimořádnou událostí je závažná dopravní nehoda. Provedeme analýzu vybrané reálné dopravní nehody z Jihočeského kraje a pokusíme se zhodnotit působení prevence kriminality v této události. Pokusíme se také porovnat způsobené a hrozící škody. Prevence při dopravní nehodě je zaměřena především jako osvěta všech účastníků silničního provozu. Pokud však k ní dojde, přichází prostor pro znalosti jednotlivých účastníků dopravní nehody z oblasti policejní prevence, co dělat po dopravní nehodě, z oblastí požární prevence, pokud vozidlo zahořela a z oblasti první pomoci, pokud jsou u dopravní nehody zranění.

V září roku 2009 došlo k tragické dopravní nehodě na Písecku. Čelně se střetla dvě osobní motorová vozidla značky Ford a značky Fiat. Při dopravní nehodě zemřel řidič a jeho spolujezdkyně z vozidla Fiat. Ve vozidle Ford byl zraněn řidič. Vozidlo značky Ford začalo po dopravní nehodě hořet. Na místě zasahovali policisté, hasiči i zdravotnická záchranná služba, včetně vrtulníku. Vyšetřováním dopravní nehody bylo zjištěno, že viníkem je řidič vozidla Fiat, který v zatáčce nepřizpůsobil rychlost vozidla, vjel na krajnici a narazil bokem vozu do svodidel. Od svodidel se vůz odrazil před protijedoucí automobil značky Ford a došlo tak ke střetu. Zraněného řidiče vyprostil z vozu značky Ford spolujezdec, ještě před příjezdem záchranářů. Vozidlo se pak krátce po jeho vyproštění vznalo. Další projíždějící řidiči, svědci dopravní nehody ihned telefonicky vyrozuměli operační střediska IZS. Jednotky HZS byly na místě nehody do několika minut.

Pokud se na nehodu podíváme z hlediska prevence, viník nehody zcela jistě porušil mnohá preventivní doporučení vztahující se k bezpečné jízdě a porušil i zákon, bezdůvodně spoléhal na skutečnost, že zvládne vozidlo i po překročení doporučené rychlosti. Spolujezdec z vozidla Ford uplatnil základní doporučení, co dělat po

dopravní nehodě a vyprostil zraněného řidiče, bez jeho včasného zásahu by řidič uhořel ve voze. Ostatní projíždějící řidiči také zareagovali dobře, ihned oznámili událost na tísňová telefonní čísla, poskytli zraněnému první pomoc a zajistili místo nehody, upozornili ostatní projíždějící a nedošlo tak k řetězové dopravní nehodě. Posoudíme – li dopravní nehodu z hlediska způsobené škody, byla tato vyčíslena na částku 200 000,- Kč a zároveň byl, jako nejdůležitější hodnota, uchráněn včasným zásahem lidský život.

V další rovině pak policie preventivně a represivně působí na viníky dopravních nehod, kteří například závažným způsobem porušili zákon, řídili bez řidičského oprávnění, pod vlivem alkoholu či drog. V úvahu také přichází porušení například soudem vysloveného zákazu řízení motorových vozidel. Takovýmto řidičům je odebíráno řidičské oprávnění a v závažnějších případech i motorové vozidlo.

Pro upřesnění je potřeba zmínit, že konkrétní oblastí prevence kriminality v dopravě pak policii upravuje či stanovuje Resortní akční plán bezpečnosti a plynulosti silničního provozu (tzv. RAP)²⁰ pro rok 2009, řeší například i možnosti jako je: úprava dopravního prostředí - zpomalovací pruhy, ostrůvky, moderní reflexní dopravní značení, cyklistické stesky, kontroly účastníků silničního provozu – gesce PČR, maximální používání a využívání prvků pasivní bezpečnosti (pásy, zádržné systémy ve vozidlech, helmy u cyklistů...) a další tzv. klasické preventivní akce jako výchovné působení od mateřských škol.

2.1.2 Požár

Opět v září loňského roku došlo k požáru bytu v domě na Českobudějovicku ²¹. Při požáru zemřel v bytě muž. Žena, která obývala byt o patro výš, zemřela pravděpodobně na následky nadýchání kouřových spalin. Z domu bylo příslušníky IZS

20) - RAP – je rozpracován Ministerstvem vnitra pro konkrétní složky jako je i PČR, vždy se uplynulý rok vyhodnocuje. V rámci RAPu a preventivních opatřeních je z rozpočtu krajských policejních ředitelství vyčleněno každoročně zhruba 150 000 korun na preventivní aktivity.

21) - Ani u jednoho ze zmiňovaných reálných případů nejsou uváděny podrobnosti s ohledem na dodržení zákona na ochranu osobních údajů. Informace byly čerpány z oficiálně zveřejněných zpráv od PČR a HZS, které byly vydány v jihočeských denících – MF Dnes, Jihočeské listy 23. 9. 2009, 21. 9. 2009.

evakuováno 30 osob. Vyšetřováním bylo zjištěno, že zemřelý muž zapálil byt úmyslně pravděpodobně za použití přineseného benzínu. V bytě při založení požáru zemřel. Obyvatelé uslyšeli výbuch (pravděpodobně naakumulovaných výparů při manipulaci s uvedenou hořlavou látkou), informovali telefonicky ihned tísňovou linku hasičského záchranného sboru a pokusili se muže z hořícího bytu vyprostit. Při požáru byla způsobena škoda na majetku ve výši 2 030 000,- Kč. Rychlý zásah HZS uchránil hodnoty ve výši 1 000 000,- Kč.

Pokud se podíváme na případ z pohledu prevence kriminality, můžeme konstatovat, že v případě nebezpečného jednání pachatele, který byt zapálil, nebyla prováděná prevence úspěšná. Pachatel se opakovaně dopouštěl páchaní trestné činnosti majetkového charakteru. Byl tedy opakovaně řešen všemi orgány činnými v trestním řízení (PČR, státní zastupitelství, soud, Probační a mediační služba...) a bylo tedy na něho i jeho okolí preventivně působeno. Oznámení události na tísňové telefonické linky však pomohlo uchránit majetkové hodnoty a zdraví či možná i životy 30 osob.

2.1.3 Živelná pohroma

V létě roku 2009, konkrétně od 23. června do 24. července, zasáhly jihočeský region přívalové srážky a povodně. Nejvíce byly zasaženy oblasti na Českokrumlovsku, Prachaticku, Strakonicku, Vodňansku a Písecku. Jednotky požární ochrany prováděly především záchranné práce, jako záchranu osob, majetku, evakuaci osob, stavění hrází a odčerpávání vody. Z bezprostředního ohrožení života zachránily hasičské jednotky 20 osob. Evakuováno bylo 1045 osob. Z tohoto počtu se samovolně a správným způsobem evakovalo dle pokynů 985 osob. Pouze 60 osob bylo evakuováno řízenou evakuací. Žádná osoba nepřišla o život.

Pokud se na případ podíváme z hlediska prevence kriminality, posoudíme jej takto. Je zde jednoznačně patrný posun v uvažování i chování obyvatel Jihočeského kraje. Povodně obyvatelé v několika uplynulých letech zažili, ví jak se na ně připravit, jak reagovat, jak připravit evakuační zavazadlo a jak se včas a řádně evakuovat. Ví

také, jak chránit svůj majetek a jak si počínat po povodni ²². Policie již také zručně uzavírá oblasti, řídí silniční dopravu a vytyčuje objízdné trasy. Velmi rychle jsou realizovaná opatření ke střežení majetku při evakuaci objektů. Dotazem na Preventivně informační oddělení Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje byla ověřena skutečnost, že při zmiňované živelné události nebyl zaznamenán jediný případ rabování či poškozování majetku v zasažených oblastech. Policií nebyl registrován ani případ neuposlechnutí výzvy veřejného činitele, tzn., že obyvatelé i projíždějící řidiči respektovali pokyny policistů i hasičů.

2.1.4 Analýza reálných případů s ohledem na využití prevence kriminality při mimořádné události

Statistická ročenka Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje za rok 2009 uvádí, že v roce 2008 došlo k drobnému poklesu požárů. V roce 2008 řešil HZS celkem 1 213 požárů a v roce 2009 jen 1 085. Nejčastější příčinou požárů je nedbalostní jednání osob a technická závada. Při zásazích uchránily jednotky HZS v roce 2009 hodnoty za 479 milionu korun.

Z analýzy všech třech zmiňovaných případů je zřejmé, že přímí svědci událostí, účastníci a především oznamovatelé nehody i požáru věděli v základních rysech, jak se při mimořádné události zachovat, co a jakým způsobem na místě dělat, a jakým způsobem reagovat. Uchráněné životy a zdraví ohrožených osob jsou jasným příkladem potřebnosti a nutnosti preventivních aktivit složek IZS a nejen jejich, směrem k občanům. Vybrané reálné případy ukazují na skutečnost, že občané v základních rysech vědí, co mají při mimořádné události dělat, jak na ni reagovat. Vědí také, jak mimořádné události předcházet. Zcela jistě vědí, jak se chovat na silnici, jak přecházet požárům a jak poskytnout první pomoc. Je potřeba si však uvědomit, že vše se vyvíjí, a stejně tak i pravidla, například první pomoci. Zcela jistě poskytne první pomoc řidiči v bezvědomí, který nemá patrný základní životní funkce jiným způsobem dnešní senior než například gymnazista.

---

22) - Ucelené informace jsou ve skládance – publikaci *Zásady správného chování při mimořádné události*.

3 DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM

3.1 Metoda a oblasti analýzy – důvody a předpoklady

S ohledem na v úvodu stanovenou hypotézu: *„Je shodně nastavena, realizována a občany využívána prevence, především složek integrovaného záchranného systému, pomáhá konkrétně prevence kriminality při snižování škod způsobených mimořádnou událostí, podílí se prevence na snižování nákladů při odstraňování škod způsobených mimořádnou událostí?“*, je potřeba shrnout, respektive analyzovat, doposud provedený výzkum v oblasti specifikace prevence kriminality při mimořádné události. Neexistuje však žádný dostupný text, který by analyzoval projekty realizované Policií ČR a zároveň sledoval jejich dopad a následné využití u obyvatel při reálné konfrontaci s mimořádnou událostí. Při vyšetřování mimořádných událostí v kompetenci Policie ČR jako je například zavinění dopravní nehody, úmyslné založení požáru, způsobení technické havárie, případy obecného ohrožení nebo případy rabování, vyšetřující policisté a vyšetřovatelé Hasičského záchranného sboru nepokládají svědkům a poškozeným žádné otázky na téma, zda prošli preventivním projektem či výcvikem například záchranáře, nebo zda znají základní preventivní rady a doporučení. Není tedy popsána reálná situace, ze které bychom mohli vycházet a analyzovat ji a zobecněné závěry konfrontovat.

Musel tedy být vytvořen a v hrubých rysech popsán existující model realizované prevence složkami IZS. Popsaná prevence nám poskytla představu, čeho se občanům dostává, jakých rad, doporučení, v jakých oblastech a jakým způsobem. Na občanech samotných potom je, zda dokážou v situaci reagovat správně. Zmapované reálné případy vcelku jednotně odpověděly na otázku, že prevence je při mimořádné události vždy přínosem, nejen s ohledem na uchráněné hodnoty, životy a zdraví účastníků mimořádné události, ale i předcházení jejímu řetězení či růstu.

Popis a následná analýza existující prevence v rámci ČR, převážně realizované u složek IZS, odpověděla jednoznačně na otázku, že prevence je nastavena a realizována

v rámci celé republiky včetně jejího regionálního i městského cíleného působení správně. Prevence podle zmapovaných konkrétních projektů reaguje plošně a zároveň napříč jednotlivými složkami IZS na problémy v gesci jednotlivých složek IZS i na celorepublikové negativní jevy. Zcela jistě snižuje škody způsobené mimořádnou událostí i její následky.

Vlastním provedeným výzkumem, formou dotazníku²³ bylo osloveno 180 respondentů, dotazník vyplnilo a odevzdalo 141 osob. Výzkum odpověděl na otázky, zda se občané setkávají s preventivními projekty, zda znají základní pravidla bezpečnosti či rady, jak reagovat a jak se chovat při mimořádné události. Odpověděl také na problematickou otázku, zda použitím informací z preventivní oblasti při mimořádné události došlo ke zmírnění následků. Výzkum tedy podpořil výsledky analýzy existující prevence a prokázal její životaschopnost.

3.2 Dotazníkový výzkum – hodnocené oblasti - struktura dotazníku

3.2.1 Záměr výzkumu a struktura dotazníku

Podle stanovené hypotézy byl sestaven dotazník. Záměrem výzkumu bylo dotazník distribuovat co nejširšímu okruhu lidí a zachovat při tom v rámci možností různorodost věkových skupin a poměr zastoupení pohlaví. Celkem bylo dotazníkem osloveno 180 osob. Dotazník byl anonymní a bylo v něm dotazovaným položeno celkem dvanáct otázek. Po obecných úvodních otázkách vážících se k věku, pohlaví a vzdělání, následovaly konkrétní otázky formulované s ohledem na stanovenou hypotézu. Respondenti odpovídali na otázky, zda absolvovali záchrannářský či podobný výcvik, zda se účastnili preventivně vzdělávacích programů, či zda někdy získali informace preventivního charakteru co dělat při mimořádné události. Závěr dotazníku byl zformulován s ohledem na získání odpovědi a porovnání, kolik dotazovaných má

---

23) - Dotazník v příloze č. 1

zkušenost s mimořádnou událostí a zda při ní uplatnili preventivní rady, informace či doporučení, a s jakým výsledkem s ohledem na hrozící škody a škody následné. Na všechny otázky odpovědělo a dotazník odevzdalo 141 oslovených. U šesti dotazníků nebyly vyplněny všechny otázky, ostatní odpovědi byly započítány do výsledků.

3.2.2 Věkové, pohlavní a vzdělanostní zastoupení respondentů

Z celkového počtu dotázaných bylo 52 % mužů a 48 % žen. Ve věkové kategorii do 20 let bylo zastoupeno 38 % dotazovaných. V kategorii 21-60 let bylo 54 % a ve věkové skupině nad 60 let bylo 8 %. Dále 60 % respondentů uvedlo středoškolské vzdělání, 22 % uvedlo základní vzdělání a 18 % vzdělání vysokoškolské²⁴.

3.2.3 Absolvování základní vojenské služby a jiného výcviku

Z kombinace otázky „Prodělaná základní vojenská služba?“ a „Absolvoval jste někdy vojenský, policejní, záchranářský či jiný podobný výcvik“²⁵ byla zjišťována vybavenost dotázaných základními znalostmi použitelnými při řešení mimořádné události či při ochraně obyvatelstva. Můžeme také hovořit o tzv. branné vzdělanosti obyvatel. Bylo zjištěno, že jen 30 % dotázaných absolvovalo základní vojenskou službu, 70 % respondentů nemá základní vojenské znalosti, jde pravděpodobně o ženy a muže v kategorii do 20 let. Nicméně i tak se již jednoznačně projevila neexistující povinnost o základní vojenské službě.

Absolvování policejního, vojenského záchranářského či obdobného výcviku uvádí 35 % dotázaných. Z toho policejní výcvik, uvádí zhruba 15 %, pravděpodobně je to odrazem preventivních policejních aktivit, které zahrnují širokou škálu lidských činností a oblastí. Zhruba 27 % respondentů konkrétně uvedlo typ absolvovaného výcviku. Domnívám se, že je možné z této skutečnosti udělat závěr, že absolventi takovýchto výcviků, které je možno uplatnit v reálném životě, například při ohrožení

24) - V dotazníku otázky č. 1 – 3.

25) - V dotazníku jsou to otázky č. 4 a 5.

mimořádnou událostí, jsou na své znalosti z výcviku hrdí. Pravděpodobně by značná část populace uvítala takovéto preventivní aktivity, ať začleněné do školní výuky či jako oblast například celoživotního vzdělávání.

3.2.4 Absolvování preventivního programu, kurzu či získání informací ve vztahu k mimořádné události

Na otázku „Absolvoval (a) jste někdy preventivní vzdělávací projekt?“ odpovědělo kladně 64 % respondentů. Na otázku „Byly vám někdy poskytnuty informace, co dělat při mimořádné události?“²⁶ odpovědělo také kladně 73 % oslovených. Tato část dotazníku jednoznačně zmapovala dopad a zacílení všech preventivních aktivit na občany. Potvrdila se část hypotézy, že preventivní aktivity složek IZS a nejen jejich, jsou kvantitativně a plošně velmi dobře nastaveny a realizovány.

3.2.5 Účast při mimořádné události

Na otázku „Stal jste se někdy účastníkem mimořádné události?“²⁷ odpovědělo kladně 41 % osob. Podle do dotazníku připsaných poznámek u této otázky je zřejmé, že většina, která odpověděla kladně, zažila povodně a v menším zastoupení odpovědi dopravní nehodu²⁸.

3.2.6 Uplatnění znalostí a informací z preventivních aktivit

Bezmála 30 % občanů, kteří odpověděli na dotazník, uplatnila při mimořádné události preventivní informace či rady. Přesně na otázku „Uplatnil (a) jste někdy při mimořádné události preventivní informace či rady?“²⁹ odpovědělo kladně 29 %. Porovnáme-li výsledek s otázkou z dotazníku pod číslem 8, kdy se stalo účastníkem

---

26)- V dotazníku otázky č. 6. a 7.

27) - V dotazníku otázka č. 8.

28) - Dopravní nehodovost v rámci Jihočeského kraje je v příloze.

29) - V dotazníku otázka č. 9.

mimořádné události 41 % dotázaných, konstatujeme, že se odpovědi zakládají na reálném základě, respondenti nelhali. Podle odpovědi na otázku v dotazníku pod číslem 10, můžeme upřesnit výzkum o informaci, že 24 % respondentů byla při mimořádné události způsobena škoda. Porovnáme-li číslo opět s počtem osob, které byly účastníky mimořádné události (41 % - otázka č. 8) zjistíme, že 17 % osob nebylo pravděpodobně při mimořádné události poškozeno.

3.2.7 Mimořádná událost a zmírnění škodlivých následků

Zhodnocením odpovědí na otázku „Měl (a) jste při mimořádné události k dispozici informace, které by zmenšily škodlivé následky události?“³⁰ odpovědělo kladně 46 % oslovených. Na otázku v dotazníku poslední „Použil (a) jste někdy preventivní rady při události tak, že se předešlo dalším škodám, či byly zmírněny?“ odpovědělo kladně 40 % dotázaných. Zcela jistě se dá říci, že většina osob, která má k dispozici základní informace, jak si počínat při mimořádné události a byla účastníky mimořádné události, informace a znalosti uplatnila takovým způsobem, že se předešlo dalším škodám, nebo byly alespoň zmírněny.

Pokud uvedeme skutečný počet osob ze 141 odevzdaných a vyplněných dotazníků, které se staly účastníky mimořádné události, což je 58 osob a porovnáme s počtem osob, které užitím preventivních informací eliminovaly následky události, což je 57 osob, docházíme k překvapivému závěru, že každý kdo se stal přímým účastníkem mimořádné události, reagoval a počínal si tak, že zmírňoval způsobené či hrozící škody.

3.2.8 Zhodnocení dotazníkového výzkumu

Provedený dotazníkový výzkum zcela jednoznačně potvrdil výsledky analýzy existující prevence, realizované převážně složkami IZS. Konstatovali jsme, že prevence je velmi dobře nastavena, plošně realizována a reagující na regionální či městské nebo

---

30) - V dotazníku otázka č. 11.

lokální problematiky. Zcela jistě realizuje každá složka IZS preventivní aktivity podle svého zaměření. S ohledem na výsledky výzkumu je však jednoznačné, že při řešení mimořádné události se uplatní všechny preventivní rady, postupy, doporučení či pravidla.

Shrnu-li, úspěšnost dotazníkového výzkumu, mohu konstatovat, že měl zcela jistě svůj smysl a přinesl výsledky. Potvrdil základní předpoklad vzniklý ze zmapování existující a realizované prevence na území České republiky a především Jihočeského kraje. Projevilo se i několik překvapivých výsledků. To, že pouhých 30 % dotázaných má základní vojenskou službu je alarmující. Zvláště s ohledem na skutečnost, že školní dotace k tématu ochrana obyvatel činí šest vyučovacích hodin ročně.

Velmi překvapivým pozitivním zjištěním je i skutečnost, že téměř každý kdo se stal účastníkem mimořádné události, vybaven potřebnými znalostmi na ni reagoval a minimalizoval škody ať přímé nebo následné.

4 ZHODNOCENÍ ZVOLENÉHO TÉMATU I HYPOTÉZY A PŘÍNOS PRÁCE

Zvolené téma „Prevence kriminality a její specifikace při mimořádné události“ je velmi široké. Při mapování existující prevence byly zmíněny pouze základní aktivity jednotlivých složek IZS. K jejich podrobnému rozvedení tato bakalářská práce neslouží. Práce však zcela jistě podává velmi ucelený pohled na problematiku prevence a především prevence kriminality, která je hlavně v gesci policie. Práce zpřesnila pohled na prevenci kriminality a zasadila ji do rámce aktuálního dění a zdůraznila její význam i přínos.

Bakalářská práce poskytuje ucelený pohled na existující modely prevence, na její rozdělení a realizaci. S překvapením zjišťujeme, že prevence alespoň v rámci policie, je nedílnou a každodenní náplní služby každého policisty.

Stanovená hypotéza: *„Je shodně nastavena, realizována a občany využívána prevence, především složek integrovaného záchranného systému, pomáhá konkrétně prevence kriminality při snižování škod způsobených mimořádnou událostí, podílí se prevence na snižování nákladů při odstraňování škod způsobených mimořádnou událostí?“*, byla zcela jistě potvrzena. V měřítku IZS jako organismu, který reaguje každodenně na mimořádné situace a přizpůsobuje se tzv. za pochodu všem technickým, technologickým novinkám, neustále kooperuje své vzájemné činnosti ve všech rovinách, je prevence nutností. Dobře realizovaná prevence znamená polovinu zásahů, polovinu škod, zmrzačených a mrtvých obyvatel našeho státu. Prevence je zcela jistě dobře nastavena v měřítku jednotlivých složek IZS realizována s mnoha odlišnostmi, ale tak, aby v komplexu IZS dokonale zafungovala a vzájemně se doplňovala. Toto tvrzení potvrdil provedený výzkum. Výzkum také naprosto jednoznačně potvrdil předpoklad, že občané prevenci potřebují a také jí dokážou při řešení mimořádných událostí využít. Zcela jistě jsme také obdrželi nezpochybnitelnou odpověď na hypotetickou otázku, že realizovaná prevence kriminality pomáhá snižovat škody způsobených mimořádnou událostí.

Využití práce předpokládám především v rámci složek IZS. Práce je jedním z mála existujících popisů a analýz realizované preventivní práce příslušníků složek IZS a

to napříč složkami, tématy a metodikami i způsoby její realizace. To vše i z pohledu policejních preventistů, neboť v těchto měsících se vytváří nová koncepce prevence kriminality v rámci PČR a také se sestavují nové závazné interní směrnice. Prevence totiž musí být hlavně živá, musí aktuálně reagovat na změny situace, negativní jevy ve společnosti a celkový vývoj země a její bezpečnostní politiky.

5 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Dotazník

Stále častěji slyšíme v rozhlasovém vysílání či vidíme v televizi následky nějaké mimořádné události. Vnímáme také, že se tyto události, ať máme na mysli vážnější dopravní nehody, požáry či přírodní katastrofy nevyhýbají ani našemu státu. Jak jsme na ně tedy připraveni, známe základní preventivní rady a doporučení pro mimořádné případy, víme co dělat v situaci, která nám ohrožuje majetek, zdraví a v některých případech i život? Pomáhají dobře nastavená a realizovaná preventivní opatření minimalizovat škody způsobené mimořádnými událostmi?

Tento dotazník bude součástí bakalářské práce, která se zabývá problematikou prevence a především prevence kriminality při mimořádné události. Za jeho pravdivé a úplné vyplnění vám autor Jiří Košina děkuje.

K vyplňování dotazníku: U každé otázky zvolte pouze jednu odpověď, odpovědi kroužkujte, označte variantu, která je vám bližší, odpovězte prosím na všechny otázky, dotazník je anonymní.

1. Váš věk je: do 20 let   21 -60 let   nad 60 let
2. Jste: muž - žena
3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání: ZŠ - SŠ - VŠ
4. Prodělala základní vojenskou službu: ano - ne
5. Absolvoval(a) jste někdy vojenský, policejní, záchranný či jiný podobný výcvik? ano (jaký?) ...
..... - ne
6. Absolvoval(a) jste někdy jakýkoliv preventivní vzdělávací program? ano - ne
7. Byly Vám někdy poskytnuty informace preventivního charakteru, jako například, co dělat při mimořádné události, jako je hromadná dopravní nehoda, požár domu, povodeň, technologická havárie či vichřice? ano - ne
8. Stal(a) jste se někdy účastníkem nějaké mimořádné události? ano - ne
9. Uplatnil(a) jste někdy při mimořádné události preventivní informace či rady? ano - ne
10. Způsobila Vám nějaká mimořádná událost škodu (majetkovou, poškození zdraví)? ano - ne
11. Měl(a) jste při mimořádné události k dispozici informace, které by zmenšily škodlivé následky události? ano - ne
12. Použil(a) jste někdy preventivní rady či informace při mimořádné události tak, že se předešlo dalším škodám či byly zmírněny? ano - ne

Příloha č. 2

Kriminalita 2009

Celková kriminalita v jednotlivých okresech Jihočeského kraje

Okres	Zjištěno	Objasněno	Objasněno v %
České Budějovice	8 181	2 325	44,88
Český Krumlov	1 357	788	58,07
Jindřichův Hradec	1 689	1 102	65,25
Písek	1 482	909	61,34
Prachatice	1 032	612	59,3
Strakonice	1 693	936	55,29
Tábor	1 849	1 121	60,63
Jihočeský kraj	14 283	7 793	54,56

Příloha č. 3

Porovnání roku 2008 a 2009

Kriminalita ve vztahu k mimořádným událostem

	2008			2009		
	Nápad	Objasněno	Objasněno v %	Nápad	Objasněno	Objasněno v %
Dopravní nehody z nedbalosti (ublížení na zdraví)	777	630	81,08	604	494	81,79
Ohrožení pod vlivem návykových látek (alkohol)	771	737	95,59	766	750	97,91
Propag. a podpora hnutí směř. k potlačení práv a svobod	8	7	87,5	28	28	100
Zanedbání povinné výživy	665	663	99,69	897	889	99,11
Šíření poplašné zprávy	22	13	59,09	9	5	55,56
Jízda bez řidičského oprávnění	695	695	100	621	621	100

Příloha č. 4

Dopravní nehodovost v Jihočeském kraji

	2008	2009	rozdíl
Počet DN	9623	3206	-6417
Usmrceno	92	74	-18
TZ	248	237	-11
LZ	1742	1800	+58
AL u viníka	492	425	-67
Škoda v Kč	469.351.500	263.344.100	-206.007.400

- Počet DN ovlivnila **ohlašovací povinnost** až při škodě nad 100.000,-Kč
- V roce 2009 **nejméně usmrcených** za posledních 10 let

Příloha č. 5

Beseda se studenty

Policisté na dětském táboře společně s BESIPEM

6 VÝKLADOVÝ SLOVNÍK

- analýza – *rozbor, rozklad s postupem od obecného ke konkrétním závěrům*
- empatie – *vcítění do prožitků druhého*
- evakuace - *souhrn organizačních a technických opatření zabezpečujících přemístění osob, zvířat a věcných prostředků v daném pořadí priority z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, ve kterých je zajištěno pro osoby náhradní ubytování a stravování, pro zvířata ustájení a pro věcné prostředky uskladnění*
- flexibilita – *pružnost, přizpůsobivost, rychlost a kvalita reakce na nové okolnosti*
- hrozba – *jakýkoliv fenomén, který má schopnost poškodit naše chráněné zájmy*
- HZS – *hasičský záchranný sbor*
- IZS – *integrováný záchranný systém*
- mezinárodní integrace – *proces spojování ve vyšší nadnárodní celek, začlenění*
- ohrožení – *závažné riziko, jehož nositel záměrně nebo přirozeným vývojem směřuje k jeho realizaci*
- participovat – *podílet se, účastnit se*
- PČR – *Policie České republiky*
- prevence – *souhrn opatření předcházejících negativním jevům*
- přímá škoda – *hmotná újma na majetku, vzniklá vlivem mimořádné události*
- riziko – *pravděpodobnost škodlivých následků vyplývajících z hrozby a ze zranitelnosti*
- specifikace – *upřesnění, zpřesnění*
- uchráněné hodnoty – *rozdíl mezi hodnotou objektu a majetku napadeného mimořádnou událostí a vzniklou škodou působením mimořádné události, nebo při ní*
- WTC – *Světové obchodní centrum tzv. „dvojčata“ - mrakodrap na Manhattanu*

7 POUŽITÁ LITERATURA

Publikace:

- Adcock C. J.: Základy psychologie. Praha 1973.
- Barša P.: Západ a Islamismus, střet civilizací, nebo dialog kultur. CDK, Brno 2001.
- Bezpečnostní strategie České republiky, Praha 2003.
- Brožík V.: Hodnoty, normy a projekty světa. Praha 1969.
- Brzobohatý M.: Terorismus. Policejní akademie ČR, Praha 2004.
- Čáp J. a Dytrych Z.: Utváření osobnosti v náročných životních situacích. Praha 1968.
- Dvořák J.: Člověk mezi životem a smrtí. Praha 1985.
- Charvát J.: Život, adaptace a stres. Praha 1970.
- Kohoutek T.: Katastrofy a jedinec: člověk v situaci mimořádné zátěže. Psychologický ústav AV ČR, 2005.
- Koncepce požární prevence v ČR. HZS ČR – Praha, 2003.
- Matoušek J., Mika O.: Chemický, biologický, radiologický a jaderný terorismus – Budování systému komplexních protiteroristických opatření. Grada, Praha 2001.
- Mikšík O.: Člověk a svízelné situace. Praha 1969.
- Nový I. a kol. : Psychologie a sociologie v personálním managementu. Praha, VŠE, 1992.
- Palouš M. a Macht J.: Never again! Nikdy více! Praha, 2003.
- Program Ministerstva vnitra ČR v oblasti prevence kriminality do roku 2010. Odbor prevence kriminality MV. Praha 2009.
- Rektořík J. a kol.: Krizový management ve veřejné zprávě - Teorie a praxe. Ekopress, Praha 2004.
- Roční zpráva o činnosti, rok 2008. Hasičský záchranný sbor ČR. Praha 2009.
- Roční zpráva o stavu požární ochrany v Jihočeském kraji za rok 2009. HZS Jčk, České Budějovice 2010.
- Tisková zpráva Republikového výboru pro prevenci kriminality.

Praha 4. 3. 2010.

- Usnesení Vlády ČR ze dne 4. 5. 2009 č. 593 (Oblast vnitřní bezpečnosti ČR)
- Vyhláška č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě.
- Výroční zpráva Zdravotnické záchranné služby Jčk za rok 2008. Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje. České Budějovice 2009.
- Werther W. B. a Davis K.: Lidský faktor a management. Victoria Publishing, 1992.
- Zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.
- Zákon č.126/1992 Sb. o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži.
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému v pozdějším znění novel s komentářem. MV ČR - Praha 2007.
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.
- Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2008. MV ČR - Praha 2009.
- Zrzavý J.: Genocida a lidská přirozenost. Vesmír 1/2001, ročník 81 (132), str. 29 - 35.

Periodika:

- Policista 2009, č. 5,6, Policista 2010 č. 2.
- New Perspectives 19, No 3, 6, 7 (1989)

Internetové odkazy:

- www.emergency.cz
- www.hzscr.cz
- www.mvcr.cz
- www.policie.cz
- www.sujb.cz/docs/Katastrofy_a_jedinec.pdf
- www.cervenkykriz.eu

